G. R. S. 58]

Previous references.

Revenue

File No. 84 - 14

1916.

Serial Nos. 1-3

(Sanitary)

Later references.

San 84 - 148 4 B. July 1916.

GENERAL AND REVENUE SECRETARIAT.

136 E-V

Serial Nos. 1-3 ✓

Part B for February 1916.

SUBJECT.

Leaflets on Consumption and Plague prepared by Rao A.R. Pani, Health Officer, Mysore city.

To the Sanitary Commr. in Mysore

No 5797 dt. 9. 2. 16

Forwards copies of certain Statements showing the mortality from Principal diseases for a period of 5 years from 1909 to 1913 and requests that the same may duly verified and printed at the Govt Press and issued to the departments concerned and to the Presidents of the Municipal and Distt Boards for information.

W D 1351—GPB—20,000—16-12-15

M K Jareen
26/2/16

G.R.S. 11] 1914-15

GENERAL AND REVENUE SECRETARIAT.

(Sanitary)

NOTES.

File No. 84-14

FILE HEADING.

Leaflets on Consumption & plague in the Mysore city

From

No.	Dated	Received

Diary No.	Enclos.	Spare Copies.	Serial No.

BRIEF ABSTRACT OF LETTER.

NOTES AND ORDERS.

NOTES—First Sheet.

GPB—35,000—15-6-12

REPLY.

(*To be written on this margin.*)

Office of the Dewan of Mysore.

NOTE.

Dated 2nd November *191*4.

D.O. letter No. 110 dated the 1st November 1914 from the Extraordinary Member of Council enclosing some leaflets on Consumption and Plague prepared by Mr. A. K. Pani, Health Officer, Mysore city.

Forwarded to the Secretary, General and Revenue Departments.

It would be a good thing if we had a statement prepared by the Sanitary Commissioner showing -

(1) the total mortality,

(2) mortality from principal diseases such as plague, cholera, &c.,

in each city and district head quarters as well as in each district as a whole.

may be called for
Draw
3/11

ma
3/11

2.11.14. dc
Draw 3/11

3/11.
Draft calling for statement.
ss
3/11

G. R. S. 12]

30002

3

General and Revenue Secretariat. | Sec. File No. 84 of 1914-15

Serial No.

Draft submitted.

R 2 Statement no. VI in the Annual Sanitary Report gives the information. Mortality under "phthisis" has not been shown separately.

Issue 7/11

5-11-14

6/11

1 To the Sanitary Comr. no. 3813 dt. 12-11-14.

Forwards for perusal and return some leaflets on ~~Plague~~ Phthisis & Plague prepared by Mr. A.K. Pani & requests to forward two statements, one showing the total mortality & the other showing mortality from principal diseases such as plague, Cholera etc., in each of the Cities of Bangalore and Mysore for the K.G.F. and in the Head Qr. towns in each of the Dists. for 5 years, from 1909 to 1913.

2 From the Sanitary Comr. no. 63 dt. 30.7.15.

4 With reference to Sl. 1, forwards two statements, one showing mortality from principal diseases & the other showing the total mortality and states that he is unable to furnish figures under "Phthisis" as the mortality from this cause is not at present being registered under a distinct head.

NOTE—Contn. sheet.

GPR—50,000—7-11-13

G. R. S. 12]

General and Revenue Secretariat. | Gen File No. 84 of 1914-15

Serial No.

Mortality under "phthisis" has been given only for the cities of Bangalore & Mysore & Kolar Gold Fields.

Submitted - with reference to the note on page 1

4.8.15

5) Figures for Phthisis are given only for Bangalore and Mysore Cities, and Kolar Gold Fields, and shows an average mortality of 454 per year for these Cities from this Cause.

6) The largest Mortality is obtained under "All other Causes" & next Come "Fevers"

Secy)

Msn 9.8

one week's time

Recd 5.8.15

7) The figures do not disclose much as they stand. Please note population per centage of each

Draw 22/8

Msn 23/8

2 8) Submitted with a statement * percentages have been noted for the total number of deaths under each Column in statement marked "C" - also another Statement showing rate of mortality only for urban & rural areas

U 9) The following generalizations may be made

27.8.15

(i) Urban areas exhibit a higher rate of mortality (3.64%) than rural (1.67%) probably due to better & more Correct & Complete registration of mortuary Statistics in the

NOTE—Contn. sheet.

GPB—25,000—30-4-15

[G. R. S. 12]

General and Revenue Secretariat.

San File No. 84 of 1914-5

Serial No.

former as Compared with the latter.

(ii) It may also be the Case, that the Simple minded, Strong and Sturdy average Villager possesses more Vitality than the Care-worn, and anæmic average towns-man, but if the lower mortality is certainly not due to better Standards of Sanitation & public health in Villages as Compared with towns

(iii) (a) Among towns, Chitaldrug Shows the highest rate of mortality. This is rather inexplicable as Chitaldrug is believed to be one of the healthiest towns in the State. Further it is seen that the rate is very high during the three years 1909 to 1911 & then there is a sudden fall. It is seen that there was no plague or other Epidemics prevailing in those years to any appreciable extent and this makes it all the more difficult to explain the high figures.

(b) Next to Chitaldrug Comes Kolar Gold Fields with a rate of an average rate of 5.50 %. Then Come in Order Bangalore, Mysore, Tumkur, Chikmaga-

NOTE--Contn. sheet.

GPB—25,000—22-3-15

Hassan, Shimoga, and Kolar.

(c) The low mortality of Kolar is in accordance with popular belief that it is one of the healthiest towns in Mysore, ~~but~~ and similarly in the case of Hassan, but ~~that~~ it is rather surprising that Shimoga & Chikmagalur also like wise show low averages. Perhaps the registration of Vital Statistics is defective in these places.

(iv) Among Districts which seem pretty close, the highest rate of mortality is disclosed in Shimoga and Kadur, and the least in Bangalore and Mysore.

(iv)(a) Among the epidemic diseases it is seen that plague has been most virulent in the year 1911, in which year the figures have gone up to 14634, and least in 1913 in which year the figure is 3496. In the other years it has been pretty steady with an average of about 6000 & odd.

(b) The highest mortality from Cholera was in the years 1912, & 13, while it has been pretty steady in the years 09-11

GPB—20,000—30-6-15

General and Revenue Secretariat.

Sec. File No. 84 of 1914-15

Serial No.

Birth rate Death rate
Madras Rep. 33-5 25-0
for 1914

1662
23-9-15

11 Statements flagged U, Z and C may perhaps be usefully appended to the annual report on Sanitation for 1914 or published in the Mysore Government Gazette for the information of the public.

22.9.15.

23/9

12) The figures seem unobjectionable. The question may be considered informally at a meeting of Council & then printed if necessary. There is no objection to printing them

14.12.15

15/12/15

15/12

13) May this be sent to the Council Secretary?

15/12/15 (15/12/14) yes for Kindly ordering Circulation

Secy
16/12

16/12/15

23/12/15

NOTE—Contn. sheet.

GPB—25,000—30-4-15.

For Informal discussion.

9

No. C. 368.

20.12.1915.

GENERAL AND REVENUE SECRETARIAT.

Council Matter.

SUBJECT.
(Outside the Schedule).

16)

Publication of certain Sanitary statistics so as to show the mortality from principal diseases in each City and District Head Quarters, etc.

CIRCULATED TO THE MEMBERS OF COUNCIL.

By Order,

Secretary to Government.

20th December 1915.

Extraordinary Member of Council. Opinion recorded by the Extraordinary Member of Council.

First Member of Council. Seen after 1st Meeting of Council 23/12/15

Second Member of Council. well 21/12

GPB—1,000—3-2-14

INFORMAL.

Subject.-(Outside the Schedule).

Publication of certain Sanitary statistics so as to show the mortality from principal diseases in each City & District Head Quarters, etc.

OPINION OF THE COUNCIL.

The Statements may be merely printed & issued to the departments concerned & the municipalities. They may be placed at the disposal of the Press.

G.R.S. 13]

Routine Notes.

[To be used only for notes, requisitions, etc., not intended for permanent record.]

Submitted

18) As the statements flagged A, 2 & C have to be printed and placed at the disposal of the press and also issued to the presidents of the Municipalities they may, if desired, request to the Statistical Bureau for verification, since they (statements (A + 2) have purchased in this office.

31 19) Draft covering all the 27.1.16 statements to the S.E. for [illegible] verification & further 28/1 necessary action

28/1

ind 29/1

N.B.—Should routine notes be written on small slips, the notes must be copied, or slips pasted on this form.

GPB—50,000—5-8-15

G. R. S. 12]

General and Revenue Secretariat.

Sm File No. 84 of 1914-15

Serial No.	
	2d) Draft submitted 31.1.16 1/2 Approved 1/2
3	1st) To the Sanitary Commissioner, No 5799 dt 9.2.16 Forwards copies of certain statements and requests him to verify the figures in the statements and have them printed at the Govt. press and issued to the departments concerned and to the presidents of the Municipal & District Boards. 2d) To the Superintendent, Govt. Press, Bangalore No 5797 dt 9.2.16 Forwards copy of serial No 3.

NOTE—Contn. sheet.

GPB—20,000—30-6-15

(13

D.O.

HEALTH OFFICE,
MYSORE,

Rect 19/10/14.

16 th October 1914.

Dear Sir,

I herewith enclose few copies of leaflets and statistics regarding Consumption (which are being largely circulated in the city) for the kind perusal of the Dewan Saheb.

I remain, Dear Sir,

Yours Sincerely,

A.K. Rau

Health Officer.

To

The Private Secretary,
to
The Dewan Saheb,

of Mysore, (Camp) M y s o r e.

Statistics Regarding Phthisis Mortality in the City of Mysore for Five Years

Area	...	9·5 Square Miles
Population	...	71,306 (Males ... 36,112; Females ... 35,194)
Number of Houses	...	15,000
Average number of Houses per Acre	...	15·3
Average density of population on the area built	...	61 per acre
The rate of number of persons per House	...	4·75

STATISTICS REGARDING DEATHS FROM ALL CAUSES

Year	Deaths Including Plague	Deaths Excluding Plague	Ratio including Plague (per 1000 living)	Ratio excluding Plague (per 1000 living)
1909	4210	2797	61·8	41·0
1910	2328	2275	34·1	33·4
1911	2599	1881	36·4	26·3
1912	1914	1807	26·7	25·3
1913	1980	1965	27·7	27·5

STATISTICS REGARDING PHTHISIS MORTALITY

Year	Males	Females	Total	Ratio per 1000 living
1909	68	129	197	2·8
1910	65	170	235	3·4
1911	44	152	196	2·7
1912	50	138	188	2·6
1913	46	138	184	2·5

Deaths According to Age

Age Periods	1909	1910	1911	1912	1913
10 to 20 years	33	44	37	38	38
21 to 30 years	59	72	72	66	69
31 to 40 years	36	50	34	37	32
41 to 50 years	33	36	27	24	21
51 to 60 years	14	12	9	7	9

N.B.—Under 10 and above 60 years are not shown, as the disease is rare.

Deaths of Males According to Age

Age Periods	1909	1910	1911	1912	1913
10 to 20 years	8	4	5	9	7
21 to 30 years	18	18	9	17	9
31 to 40 years	17	15	14	10	12
41 to 50 years	12	12	5	6	9
51 to 60 years	5	6	4	3	5

Deaths of Females According to Age

Age Periods	1909	1910	1911	1912	1913
10 to 20 years	25	40	32	29	31
21 to 30 years	41	54	63	49	60
31 to 40 years	19	35	20	27	20
41 to 50 years	21	24	22	18	12
51 to 60 years	9	6	5	4	4

Deaths and their Rates According to Divisions

Divisions	1909		1910		1911		1912		1913	
	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate
Lashkar	47	2·9	64	4·06	41	2·6	30	1·9	62	3·9
Mundy	33	2·5	51	3·9	48	3·7	53	4·1	34	2·6
Devaraj	37	4·01	34	3·6	45	4·8	31	3·3	32	3·4
Chamaraj	16	1·2	23	1·8	19	1·5	19	1·5	15	1·2
Krishnaraj and Fort ...	51	3·5	54	3·6	40	2·07	42	2·09	25	1·7
Nazarbad	13	1·9	9	1·3	3	0·4	13	1·9	16	2·3

Deaths and their Rates According to Caste

Caste	1909		1910		1911		1912		1913	
	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate
Christians	7	3·1	4	1·8	2	0·9	1	0·4	3	1·3
Mohamadans ...	42	3·2	70	5·4	55	4·2	49	3·8	60	4·6
Hindus	148	2·6	161	2·8	139	2·4	138	2·4	121	2·1

DEATHS FROM OTHER TUBERCULAR DISEASES

	1909	1910	1911	1912	1913
No. of Deaths	11	3	6	9	13

A. K. PANI, D.P.H., Etc.,

Sept. 3rd, 1914. *Health Officer, Mysore City.*

A Few Facts about Phthisis in Mysore City.

For the past five years there have been about 150 deaths a year in the City.

The proportion of male to female is nearly 1 to 3.

Most marked age period is between 20 and 30 in both sexes.

The order of prevalence according to Divisions is—Devaraj, Mundy, Luskar, Krishnaraj and Fort, Nazarabad and Chamaraj.

The average annual phthisis death rate for 5 years for 1,000 persons living is 2·8.

Phthisis death rate of Mahomedans is about double the number of Hindus.

HINTS ON PHTHISIS.

The spittle or phlegm of Phthisis patients contains millions of germs which cause the disease.

The milk of a cow or buffalo suffering from consumption and its dung contain millions of germs.

It is the germs from the phlegm of consumptive patients, when dry and blown about in the air, if inhaled by the weak, that cause the disease.

It is the germs from the milk of consumptive cows or buffaloes, if swallowed unboiled, that cause consumption chiefly in children.

It is the free use of cow-dung of consumptive animals by the Hindus in their houses for various purposes that causes them to inhale the germs from the dust of cow-dunged floors and walls and to swallow the germs from the cow-dung tainted milk.

It is the act of kissing the lips of consumptive patients and eating and drinking from the plate and tumbler used by the consumptives that causes the disease in some.

Common house flies, resting on the phlegm of consumptives (teeming with germs), take up and carry on their slender legs loads of germs and deposit them innocently on all our plates, tumblers and cooked food-stuffs both in our houses and in the bazaars and thus expose us to the disease.

The meat of consumptive animals, if imperfectly cooked, also causes the disease.

Prevention.

Living in well ventilated and dry houses with good drainage and clean surroundings, avoiding overcrowding, clothing properly, taking sufficiently nourishing food combined with exercise, total abstinence from alcohol, sleeping in large rooms with windows opposite one another wide open, at the same time avoiding draught, will make you resist the germs if you happen to inhale or swallow the germs that cause the disease.

Remember that ventilation means plenty of *fresh air* without dust, and *light.*

Remember that as you spend one third of your life time in your bed rooms, they are to be large and well flushed with fresh air continually. Leave your face open when sleeping, and do not cover it with a blanket or sheet.

Do not sleep one breathing against the other.

Remember that expired air is foul, and if inhaled either in small or large quantities acts as a slow poison.

Remember that a person requires 3,000 cubic feet of fresh air every hour for respiration to be healthy. An ordinary lamp requires as much fresh air as, if not more than, a person.

Remember that a pregnant or recently confined woman requires a great deal more fresh air and food than an ordinary person.

Remember that if you shut the window you invite the doctor.

Avoid coming or living in close contact with a consumptive and advise him not to spit indiscriminately, but to spit in spittoons, cups, or bottles containing disinfectants, and when these are not available to spit in rags of cloth or paper and see that they are burnt.

Keep your cows quite detached from your dwellings.

Wash their hind quarters, udder and teats very clean before milk is drawn.

To be on the safe side *boil* all milk before use.

Avoid the use of cow-dung in houses.

Prevent flies from contaminating food.

One and all should give up the extremely filthy habit of spitting indiscriminately.

Remember that phthisis is *acquired* but not inherited and it is *preventible.*

Some of the Main Causes of Phthisis in Mysore City are—

Ill-ventilated houses more than over-crowded houses, poverty, early marriages, frequent conception, mothers nursing their babies for a long period, sometimes for three years and over, ignorance that phthisis is an infectious disease, ignorance about cows and buffaloes suffering from consumption and the presence of germs that cause the disease in both their secretion (milk) and excretion (cow-dung).

A. K. PANI, D.P.H., &c.,

5th September, 1914. *Health Officer, Mysore City.*

A Few Facts about Phthisis in Mysore City.

For the past five years there have been about 150 deaths a year in the City.

The proportion of male to female is nearly 1 to 3.

Most marked age period is between 20 and 30 in both sexes.

The order of prevalence according to Divisions is—Devaraj, Mundy, Luskar, Krishnaraj and Fort, Nazarabad and Chamaraj.

The average annual phthisis death rate for 5 years for 1,000 persons living is 2·8.

Phthisis death rate of Mahomedans is about double the number of Hindus.

HINTS ON PHTHISIS.

The spittle or phlegm of Phthisis patients contains millions of germs which cause the disease.

The milk of a cow or buffalo suffering from consumption and its dung contain millions of germs.

It is the germs from the phlegm of consumptive patients, when dry and blown about in the air, if inhaled by the weak, that cause the disease.

It is the germs from the milk of consumptive cows or buffaloes, if swallowed unboiled, that cause consumption chiefly in children.

It is the free use of cow-dung of consumptive animals by the Hindus in their houses for various purposes that causes them to inhale the germs from the dust of cow-dunged floors and walls and to swallow the germs from the cow-dung tainted milk.

It is the act of kissing the lips of consumptive patients and eating and drinking from the plate and tumbler used by the consumptives that causes the disease in some.

Common house flies, resting on the phlegm of consumptives (teeming with germs), take up and carry on their slender legs loads of germs and deposit them innocently on all our plates, tumblers and cooked food-stuffs both in our houses and in the bazaars and thus expose us to the disease.

The meat of consumptive animals, if imperfectly cooked, also causes the disease.

Prevention.

Living in well ventilated and dry houses with good drainage and clean surroundings, avoiding overcrowding, clothing properly, taking sufficiently nourishing food combined with exercise, total abstinence from alcohol, sleeping in large rooms with windows opposite one another wide open, at the same time avoiding draught, will make you resist the germs if you happen to inhale or swallow the germs that cause the disease.

Remember that ventilation means plenty of *fresh air* without dust, and *light.*

Remember that as you spend one third of your life time in your bed rooms, they are to be large and well flushed with fresh air continually. Leave your face open when sleeping, and do not cover it with a blanket or sheet.

Do not sleep one breathing against the other.

Remember that expired air is foul, and if inhaled either in small or large quantities acts as a slow poison.

Remember that a person requires 3,000 cubic feet of fresh air every hour for respiration to be healthy. An ordinary lamp requires as much fresh air as, if not more than, a person.

Remember that a pregnant or recently confined woman requires a great deal more fresh air and food than an ordinary person.

Remember that if you shut the window you invite the doctor.

Avoid coming or living in close contact with a consumptive and advise him not to spit indiscriminately, but to spit in spittoons, cups, or bottles containing disinfectants, and when these are not available to spit in rags of cloth or paper and see that they are burnt.

Keep your cows quite detached from your dwellings.

Wash their, hind quarters, udder and teats very clean before milk is drawn.

To be on the safe side *boil* all milk before use.

Avoid the use of cow-dung in houses.

Prevent flies from contaminating food.

One and all should give up the extremely filthy habit of spitting indiscriminately.

Remember that phthisis is *acquired* but not inherited and it is *preventible.*

Some of the Main Causes of Phthisis in Mysore City are—

Ill-ventilated houses more than over-crowded houses, poverty, early marriages, frequent conception, mothers nursing their babies for a long period, sometimes for three years and over, ignorance that phthisis is an infectious disease, ignorance about cows and buffaloes suffering from consumption and the presence of germs that cause the disease in both their secretion (milk) and excretion (cow-dung).

A. K. PANI, D.P.H., &c.,

5th September, 1914. *Health Officer, Mysore City.*

ಮೈಸೂರು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಸಂಗತಿಗಳು.

ಕಳೆದ ಐದು ವರುಷಗಳಿಂದ ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರುಷವೂ ಸುಮಾರು 150 ಜನರಂತೆ ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೃತಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗಂಡಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತರೆ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಂದಿ ಸಾಯುತ್ತಾರೆ.

ಗಂಡಸರಲ್ಲೂ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲೂ 20 ರಿಂದ 30 ವಯಸ್ಸಿನವರೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ಷಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಮೊಹಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ ದರ್ಜೀವಾರು ವಿಂಗಡಿಸಿದೆ.—ದೇವರಾಜ್, ಮಂಡಿ, ಲಷ್ಕರ್, ಕೃಷ್ಣರಾಜ್ ಮತ್ತು ಕೆಲ್ಲೆ, ನಜರ್‌ಬಾದ್, ಚಾಮರಾಜ್.

ಕಳೆದ ಐದು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರುಷವೂ ಪ್ರತಿ 1,000 ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ 2 8 ರ ಪ್ರಕಾರ ಜನರು ಕ್ಷಯ ಜಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲವಾಗಿದಾರೆ.

ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಮರಣಗಳಿಗಿಂತ ಎರಡರಷ್ಟು ಮರಣಗಳು ಮಹಮದಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವವು.

ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ಕುರಿತ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳು.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ಉಗುಳಿನಲ್ಲೂ, ಶ್ಲೇಷ್ಮದಲ್ಲೂ ಆ ರೋಗವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥಾ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಇರುತ್ತವೆ.

ಕ್ಷಯರೋಗ ಹಿಡಿದ ಹಸುವಿನ ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿನೊಳಗೂ, ಸಗಣಿಯೊಳಗೂ ಆ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಇರುವವು.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮವು ಒಣಗಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಕ್ರಿಮಿಗಳು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವವು ; ದುರ್ಬಲರಾದ ಜನರು ಅಂಥಾ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡಿದರೆ ಆ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಶರೀರದೊಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ತರುತ್ತವೆ.

ಕ್ಷಯರೋಗಿದ ಹಸುವಿನ ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುದಿಸದೆ ಕುಡಿದರೆ ಕ್ಷಯರೋಗ ಬರುತ್ತದೆ ; ಅಂಥಾ ಹಾಲೇ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ.

ಹಿಂದುಗಳು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳೊಳಗೆ ನೆಲವನ್ನೂ ಗೋಡೆಗಳನ್ನೂ ಸಗಣಿ ಹಾಕಿ ಸಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥಾ ಸಗಣಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಗಾಳಿಗೆ ಸೇರಿ ಮನೆಯವರ ಶ್ವಾಸದೊಳಗೆ ಸೇರಿ ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅಂಥಾ ಸಗಣಿ ತಗಲಿದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯೋಣದರಿಂದಲೂ ಆ ರೋಗ ಹುಟ್ಟುವುದು.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ತುಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮುದ್ದಿಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಅವರು ಎಂಜಲು ಮಾಡಿದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲೂ ಎಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಇತರರು ಉಂಡು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ರೋಗವು ತಗಲುವುದು.

ಈ ರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ತುಂಬಿರುವಂಥಾ ಶ್ಲೇಷ್ಮದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯ ನೊಣಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹಾರಾಡುವಾಗ ಆ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ನೊಣಗಳ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮನೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾರುವಂಥಾ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಜನರು ಊಟಮಾಡುವ ತಟ್ಟೆ, ತಣಿಗೆ ಅಥವಾ ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಕುಡಿಯುವ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಅಡಿಗೆ ಮುಂತಾದ್ದಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೂ, ತಿಂಡಿಗಳ ಮೇಲೂ ಅಂಥಾ ನೊಣಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಜನರಿಗೆ ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ಅಂಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ.

ಕ್ಷಯರೋಗವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇಯಿಸಿ ಅಡಿಗೆಮಾಡದೆಹೋದರೆ ಅದರಿಂದಲೂ ಕ್ಷಯರೋಗ ಬಂದೀತು.

ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗಗಳು.

ಮನೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಾಳಿ ಸಂಚರಿಸುವಂತೆಯೂ, ಶೀತವಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಬಚ್ಚಲ ನೀರು ಬೇಗನೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಹೋಗುವಂತೆಯೂ, ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲೂ ಕೊಳಕಾಗಲಿ ಕಚರಾ ಆಗಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಒಂದೇ ಮನೆಯೊಳಗೆ ವಾಸಮಾಡಬಾರದು. ಬೇಸಿಗೆ ಮತ್ತು ಚಳಿಗಾಲಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂಥಾ ಕೊಳಕಿಲ್ಲದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆರೋಗ್ಯವೂ ಬಲಕಾರಿಯೂ ಆದ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾರಾಯಿ ಮುಂತಾದ ನಿಷಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸೇವಿಸಬಾರದು. ಎದುರು ಬದುರಾಗಿರುವ ಕಿಟಕಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು, ಮೈಮೇಲೆ ತಂಪಾದ ಗಾಳಿ ಬೀಸದಿರುವಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೆಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ದೇಹದೊಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾಗ್ಯೂ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಯದಂತೆ ಅಣಗಿಸಿಬಿಡಬಹುದು.

ಧೂಳು ಇಲ್ಲದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಅಪಾರ ಗಾಳಿಯೂ ಬಹಳ ಬೆಳಕೂ ವಾಸಮಾಡುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿರಿ.

ನಿಮ್ಮ ಆಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗವು ನಿದ್ದೆಮನೆಯೊಳಗೆ ಕಳೆದುಹೋಗೋಣದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ನಿದ್ದೆಮನೆಗಳು ದೊಡ್ಡವಾಗಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಗಾಳಿ ಓಡಾಡುವಂಥವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ನಿದ್ದೆಮಾಡುವಾಗ ಮುಖವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ; ಉಸಿರಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಟ್ಟು ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಒಬ್ಬರ ಉಸಿರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮೂಗಿಗೆ ಬಡಿಯುವ ರೀತಿ ಮಲಗಬಾರದು.

ಉಸಿರಿನೊಳಗಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವ ಗಾಳಿ ವಿಷಕರವಾದದ್ದು ; ಅದನ್ನು ಸೇದಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅದು ಕಡೆಗೆ ವಿಷವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬನಿಗೂ ಶ್ವಾಸನಾಡುವುದಕ್ಕೆ 3,000 ಘನ ಅಡಿಯಷ್ಟು ಹೊಸ ಗಾಳಿ ಪ್ರತಿ ಗಂಟೆಯಲ್ಲೂ ಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉರಿಯುವ ಒಂದೊಂದು ದೀಪಕ್ಕೂ ಅಷ್ಟು ಇಲ್ಲವೇ ಅಷ್ಟಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊಸ ಗಾಳಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತರರಿಗಿಂತಲೂ ಬಸರೀರಿಗೂ, ಬಾಣಂತೀರಿಗೂ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಗಾಳಿಯೂ ಪುಷ್ಟಿಯಾದ ಆಹಾರವೂ ಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿರಿ.

ಕಿಟಕಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟರೆ ವೈದ್ಯನನ್ನು ಕರೆದುತರಬೇಕಾಗುವುದು; ಇದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಯ ಬಳಿ ಸೇರದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅಂಥಾ ರೋಗಿಯು ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉಗುಳಬಾರದೆಂದೂ, ದ್ರಾವುಕ ಹಾಕಿಟ್ಟ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಗುಳಿ, ಅಂಥಾ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ದ್ರಾವುಕಗಳಿಂದ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ತೊಳೆಯುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದೂ, ದ್ರಾವುಕವುಳ್ಳ ಪಾತ್ರೆ ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ಚಿಂದಿಬಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಉಗುಳಿ ಅದನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ವಿವೇಕವನ್ನು ಹೇಳಿ.

ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಸು, ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಸಾಕಬೇಕಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ಸಂಗಡಲೇ ಇರುವಂತೆ ವಾಸಮಾಡಬಾರದು.

ಹಸು, ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಕೆಚ್ಚಲು ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು.

ಹಾಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರಳಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕ್ಷೇಮ.

ವಾಸಮಾಡುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಿಸುವುದೇ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಸಗಣಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಡಿ.

ಮನೆಯ ನೊಣಗಳು ತಿಂಡಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂಡದಂತೆ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ.

ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಉಗಿಯುವ ದುರಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು.

ಕ್ಷಯ ಜಾಡ್ಯವು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಬರತಕ್ಕ ರೋಗವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಮೇಲ್ಕಂಡಂಥಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ರೋಗವೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿಬಿಡಬಹುದೆಂದೂ ಖಚಿತವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮೈಸೂರು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳು.

ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾದ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕು ಇಲ್ಲ. ಮನೆ ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಬಡತನ. ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನವರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡುವುದು. ಪದೇ ಪದೇ ಬಸರಾಗುವುದು. ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕಾಲ ತಾಯಿಯ ಎದೆಹಾಲು ಕುಡಿಸುವುದು (ಕೆಲವು ತಾಯಿಯರು ಮೂರು ವರುಷ ತುಂಬಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಎದೆಹಾಲು ಕುಡಿಸುವುದುಂಟು). ಕ್ಷಯರೋಗವು ಅಂಟುಜಾಡ್ಯವೆಂದು ಅನೇಕರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲೇ ತಿಳಿಯದು. ಕ್ಷಯರೋಗದ ಹಸುವಿನ ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿನಲ್ಲೂ ಸಗಣಿಯಲ್ಲೂ ಆ ರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಇರುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ಬಹು ಜನಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇದೆ.

ಮೈಸೂರು,

ತಾ. 5 ನೇ ಸೆಪ್ಟಂಬರ್, 1914.

ಎ. ಕೆ. ಪೂಣಿ, ಡಿ.ಪಿ.ಎಚ್.,

ಹೆಲ್ತ್ ಆಫೀಸರ್.

ಮೈಸೂರು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಸಂಗತಿಗಳು.

ಕಳೆದ ಐದು ವರುಷಗಳಿಂದ ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರುಷವೂ ಸುಮಾರು 150 ಜನರಂತೆ ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೃತಪಡುತ್ತಿದಾರೆ. ಗಂಡಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತರೆ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಂದಿ ಸಾಯುನರು.

ಗಂಡಸರಲ್ಲೂ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲೂ 20 ರಿಂದ 30 ವಯಸ್ಸಿನವರೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿದಾರೆ.

ಕ್ಷಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಮೊಹಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ ದಜೀರ್‌ವಾರು ವಿಂಗಡಿಸಿದೆ.—ದೇವರಾಜ್, ಮುಂಡಿ, ಲಷ್ಕರ್, ಕೃಷ್ಣರಾಜ್ ಮತ್ತು ಕಿಲ್ಲೆ, ನಜರ್‌ಬಾದ್, ಚಾಮರಾಜ್.

ಕಳೆದ ಐದು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರುಷವೂ ಪ್ರತಿ 1,000 ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ 2 8 ರ ಪ್ರಕಾರ ಜನರು ಕ್ಷಯ ಜಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲವಾಗಿದಾರೆ.

ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಮರಣಗಳಿಗಿಂತ ಎರಡರಷ್ಟು ಮರಣಗಳು ಮಹಮದಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವವು.

ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ಕುರಿತ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳು.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ಉಗುಳಿನಲ್ಲೂ, ಶ್ಲೇಷ್ಮದಲ್ಲೂ ಆ ರೋಗವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥಾ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಇರುತ್ತವೆ.

ಕ್ಷಯರೋಗ ಹಿಡಿದ ಹಸುವಿನ ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿನೊಳಗೂ, ಸಗಣಿಯೊಳಗೂ ಆ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಇರುವವು.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮವು ಒಣಗಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಕ್ರಿಮಿಗಳು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವವು; ದುರ್ಬಲರಾದ ಜನರು ಅಂಥಾ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡಿದರೆ ಆ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಶರೀರದೊಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ತರುತ್ತವೆ.

ಕ್ಷಯ ಹಿಡಿದ ಹಸುವಿನ ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುದಿಸದೆ ಕುಡಿದರೆ ಕ್ಷಯರೋಗ ಬರುತ್ತದೆ; ಅಂಥಾ ಹಾಲೇ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ.

ಹಿಂದುಗಳು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳೊಳಗೆ ನೆಲವನ್ನೂ ಗೋಡೆಗಳನ್ನೂ ಸಗಣಿ ಹಾಕಿ ಸಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥಾ ಸಗಣಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಗಾಳಿಗೆ ಸೇರಿ ಮನೆಯವರ ಶ್ವಾಸದೊಳಗೆ ಸೇರಿ ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅಂಥಾ ಸಗಣಿ ತಗಲಿದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯೋಣದರಿಂದಲೂ ಆ ರೋಗ ಹುಟ್ಟುವುದು.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ತುಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮುದ್ದಿಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಅವರು ಎಂಜಲು ಮಾಡಿದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲೂ ಎಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಇತರರು ಉಂಡು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ರೋಗವು ತಗಲುವುದು.

ಈ ರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ತುಂಬಿರುವಂಥಾ ಶ್ಲೇಷ್ಮದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯ ನೊಣಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹಾರಾಡುವಾಗ ಆ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ನೊಣಗಳ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ವಿಸರೀತವಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮನೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾರುವಂಥಾ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಜನರು ಊಟಮಾಡುವ ತಟ್ಟೆ, ತಣಿಗೆ ಅಥವಾ ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಕುಡಿಯುವ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಅಡಿಗೆ ಮುಂತಾದ್ದಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೂ, ತಿಂಡಿಗಳ ಮೇಲೂ ಅಂಥಾ ನೊಣಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಜನರಿಗೆ ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ಅಂಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ.

ಕ್ಷಯರೋಗವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇಯಿಸಿ ಅಡಿಗೆಮಾಡದೆಹೋದರೆ ಅದರಿಂದಲೂ ಕ್ಷಯರೋಗ ಬಂದೀತು.

ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗಗಳು.

ಮನೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಾಳಿ ಸಂಚರಿಸುವಂತೆಯೂ, ಶೀತವಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಬಚ್ಚಲ ನೀರು ಬೇಗನೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಹೋಗುವಂತೆಯೂ, ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲೂ ಕೊಳಕಾಗಲಿ ಕಚರಾ ಆಗಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಒಂದೇ ಮನೆಯೊಳಗೆ ವಾಸಮಾಡಬಾರದು. ಬೇಸಿಗೆ ಮತ್ತು ಚಳಿಗಾಲಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂಥಾ ಕೊಳಕಿಲ್ಲದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆರೋಗ್ಯವೂ ಬಲಕಾರಿಯೂ ಆದ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾರಾಯಿ ಮುಂತಾದ ನಿಷಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸೇವಿಸಬಾರದು. ಎದುರು ಬದುರಾಗಿರುವ ಕಿಟಕಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು, ಮೈಮೇಲೆ ತಂಪಾದ ಗಾಳಿ ಬೀಸದಿರುವಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೆಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ದೇಹದೊಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾಗ್ಯೂ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಯದಂತೆ ಅಣಗಿಸಿಬಿಡಬಹುದು.

ಧೂಳು ಇಲ್ಲದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಅಪಾರ ಗಾಳಿಯೂ ಬಹಳ ಬೆಳಕೂ ವಾಸಮಾಡುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿರಿ.

ನಿಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗವು ನಿದ್ದೆಮನೆಯೊಳಗೆ ಕಳೆದುಹೋಗೋಣದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ನಿದ್ದೆಮನೆಗಳು ದೊಡ್ಡವಾಗಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಗಾಳಿ ಓಡಾಡುವಂಥವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ನಿದ್ದೆಮಾಡುವಾಗ ಮುಖವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ; ಉಸಿರಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಒಬ್ಬರ ಉಸಿರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮೂಗಿಗೆ ಬಡಿಯುವ ರೀತಿ ಮಲಗಬಾರದು.

ಉಸಿರಿನೊಳಗಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವ ಗಾಳಿ ವಿಷಕರವಾದದ್ದು; ಅದನ್ನು ಸೇದಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅದು ಕಡೆಗೆ ವಿಷವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬನಿಗೂ ಶ್ವಾಸವಾಡುವುದಕ್ಕೆ 3,000 ಘನ ಅಡಿಯಷ್ಟು ಹೊಸ ಗಾಳಿ ಪ್ರತಿ ಗಂಟೆಯಲ್ಲೂ ಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉರಿಯುವ ಒಂದೊಂದು ದೀಪಕ್ಕೂ ಅಷ್ಟು ಇಲ್ಲವೇ ಅಷ್ಟಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊಸ ಗಾಳಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತರರಿಗಿಂತಲೂ ಬಸರೀರಿಗೂ, ಬಾಣಂತೀರಿಗೂ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಗಾಳಿಯೂ ಪುಷ್ಟಿಯಾದ ಆಹಾರವೂ ಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿರಿ.

ಕಿಟಿಕಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟರೆ ವೈದ್ಯನನ್ನು ಕರೆದುತರಬೇಕಾಗುವುದು; ಇದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಯ ಬಳಿ ಸೇರದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅಂಥಾ ರೋಗಿಯು ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉಗುಳಬಾರದೆಂದೂ, ದ್ರಾವುಕ ಹಾಕಿಟ್ಟ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಗುಳಿ, ಅಂಥಾ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ದ್ರಾವುಕಗಳಿಂದ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ತೊಳೆಯುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದೂ, ದ್ರಾವುಕವುಳ್ಳ ಪಾತ್ರೆ ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ಚಿಂದಿಬಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಉಗುಳಿ ಅದನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ವಿವೇಕವನ್ನು ಹೇಳಿ.

ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಸು, ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಸಾಕಬೇಕಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ಸಂಗಡಲೇ ಇರುವಂತೆ ವಾಸಮಾಡಬಾರದು.

ಹಸು, ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಕೆಚ್ಚಲು ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು.

ಹಾಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರಳಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕ್ಷೇಮ.

ವಾಸಮಾಡುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಿಸುವುದೇ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಸಗಣಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಡಿ.

ಮನೆಯ ನೊಣಗಳು ತಿಂಡಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂಡದಂತೆ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ.

ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಉಗಿಯುವ ದುರಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು.

ಕ್ಷಯ ಜಾಡ್ಯವು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಬರತಕ್ಕ ರೋಗವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಮೇಲ್ಕಂಡಂಥಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ರೋಗವೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿಬಿಡಬಹುದೆಂದೂ ಖಚಿತವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮೈಸೂರು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳು.

ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾದ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕು ಇಲ್ಲ. ಮನೆ ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಬಡತನ. ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನವರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡುವುದು. ಪದೇ ಪದೇ ಬಸರಾಗುವುದು. ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕಾಲ ತಾಯಿಯು ಎದೆಹಾಲು ಕುಡಿಸುವುದು (ಕೆಲವು ತಾಯಿಯರು ಮೂರು ವರುಷ ತುಂಬಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಎದೆಹಾಲು ಕುಡಿಸುವುದುಂಟು). ಕ್ಷಯರೋಗವು ಅಂಟುಜಾಡ್ಯವೆಂದು ಅನೇಕರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲೇ ತಿಳಿಯದು. ಕ್ಷಯರೋಗದ ಹಸುವಿನ ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿನಲ್ಲೂ ಸಗಣಿಯಲ್ಲೂ ಆ ರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಇರುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ಬಹು ಜನಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇದೆ.

ಮೈಸೂರು,

ತಾ. 5 ನೇ ಸೆಪ್ಟಂಬರ್, 1914.

ಎ. ಕೆ. ಪೂಣಿ, ಡಿ.ಪಿ.ಎಚ್.,

ಹೆಲ್ತ್ ಆಫೀಸರ್.

Mysore,

21st October 1914

(19

To

A.K. Pani Esq., D.P.H.,

Health Officer, Mysore.

Dear Sir,

The Dewan desires me to thank you for the leaflets and statistics regarding consumption which you kindly forwarded for his perusal with your letter of the 16th inst.

Yours sincerely,

21.10.14

P.S.D.

(1) A.S.Gl. with Thanks
2.11.14
Acknowledged. Please see papers regarding
with D.O.Nr. 2322 B2-11-14 page sub herewith.

GOVERNMENT OF MYSORE

No 110/6

D. O. No. Fr 2008

Chamundi Vihar,
Mysore,
1st November 1914.

D. 3.002

My dear Mr Venkatarangaiya,

I enclose for your information some health leaflets regarding Phthisis and Plague prepared by - Mr. A. K. Pani for distribution among the populace in the city of Mysore.

Mr. Pani appears to have taken much pains in collecting statistics regarding Phthisis mortality and in giving useful hints for its prevention. I understand he is now busy collecting similar statistics about malaria and and cholera.

Yours Sincerely
K. Narayana Iyer

Bangalore, 21

D. O. No. 2322

2nd November 1914.

To

His Highness

The Yuvaraja of Mysore, K.C.I.E.,

"Chamundi Vihar",

Mysore

Your Highness,

I write to acknowledge, with many thanks, the receipt of Your Highness's D.O. letter No. 110 of yesterday's date enclosing some leaflets on consumption and plague prepared by Mr. A.K. Pani, Health Officer, Mysore city. Mr. Pani has sent some of these leaflets also to me. It would be a good thing if we had a statement prepared, by the Sanitary Commissioner, showing the total mortality from principal diseases including plague & cholera in each city and town in the State.

Your Highness's sincerely,

Dewan.

1/2

G. R. S. 26]

7/11

5.11.14

File No. 84-14

Serial No. /

Diary No. of letter replied to 3002

No. 3813 & 12.11.14
San 84-14-1 Cn. 6

General and Revenue Secretariat
(Smiting)
, *the* *191* .

To

The Smiting Commissioner

Date of issue 12-11-14

Sir,

Signed by Mrs. G. Sriramulu

I am directed to forward herewith for perusal and return some leaflets regarding phthisis and plague prepared by Mr. A. K. Gunn Health officer, Impanacity and to request you to be so good as to forward the statements, one showing the total mortality and the other showing mortality from principal diseases such as plague, cholera, phthisis &c during

over.

SUBJECT.

of the cities of Bangalore & Mysore
on the Kolar Gold Fields and in the
Headquarter towns and in each
of the districts as a whole for a period
of five years, from 1909 to 1913.

I have &c

for Secretary

List of enclosures

Copied by

Examined by

GPB—25,000—4-3-13

D.410

OFFICE OF THE SANITARY COMMISSIONER
WITH THE GOVERNMENT OF MYSORE.

No. 637
Enc. 8

Bangalore, Dated the 30th July *1915.*

Sany. 84-14-2.

From

RAO BAHADUR T. V. ARUMUGAM MUDALIAR, ESQ., M.B.C.M.,
Sanitary Commissioner with the Government of
H. H. the Maharaja of Mysore, Bangalore.

To

D.M. Narasinga Rao Esq., B.A., B.L.,
Secretary to the Government of His
Highness the Maharaja of Mysore,
General Department, Bangalore.

Sir,

In reply to your No. 3813 Sany. 84-14-1 dated the 12th November 1914, I have the honor to forward herewith two statements - one showing the total mortality and the other showing mortality from principal diseases for a period of 5 years from 1909 to 1913. I am unable to furnish figures under " phthisis " as the mortality from this cause is not at present being registered under a distinct head.

2. The leaflets on " phthisis and Plague " are here with returned.

I have the honor to be,
S i r ,
Your most obedient servant,

T V Arumugam

Sanitary Commissioner.

P.H.

From

THE SANITARY COMMISSIONER
IN MYSORE, BANGALORE.

To

The Secretary to Govt
Genl Dept

Dated 30 JUL 1915

Despatched

Received

General No. 637

No.

Enclosure No. 8

SUBJECT.

Forwarding two statements -
one showing Mortality from Principal
diseases & the other showing the
total Mortality.

Statement showing total mortality in the towns from 1909 to 1913.

No.		1909	1910	
1	Bangalore City	3618	3670	
2	Bangalore District	11658	12580	
3	Mysore City	4210	2328	
4	Mysore District	19399	21910	
5	Kolar town	104	197	
6	Kolar District	10712	11585	
7	Kolar Gold Fields	1937	2689	
8	Tumkur town	297	256	
9	Tumkur District	11514	13491	
10	Hassan town	156	194	
11	Hassan District	10025	11549	
12	Shimoga town	254	208	
13	Shimoga District	9720	11487	A
14	Chikmagalur town	319	414	
15	Kadur District	5459	7899	7
16	Chitaldrug town	409	516 ~~791~~	
17	Chitaldrug District	5692	905 ~~8777~~	
	Total	95483	110005	111

Bangalore
the 26th July 1915

Rs.

Enclosure to Sanry 84-14-2. (25)

Mysore Province for a period of five years

1911	1912	1913	Quinquennial average	Remarks
2900	3666	2935	3357	
5495	9282	9603	11723	
2599	1836	1982	2591	
18466	18970	20904	19329	
168	100	128	189	
429	12162	10693	11512	
2177	3002	2334	2427	
424	146	167	258	✓
5830	11643	12861	13027	
351	149	288	227	
1105	9963	10714	10671	
365	192	388	281	
8555	15470	11020	12050	
177	307	238	291	
7182	6832	7783	7031	
573 ~~830~~	100	209	467	
9347 ~~4090~~	12000	10840	9279	
✓	✓	✓	✓	
943	102820	103087	104667	

Sanitary Commissioner

C Enclosure to Lett

Statement showing Mortality from principal diseases in the Mysore

	1909						1910					
	Cholera	Small-pox	Plague	Fever	Paludism	All other Causes	Cholera	Small-pox	Plague	Fever	Paludism	All other Causes
Bangalore City	24	166	201	354	179	2694	2	23	549	408	217	2471
Bangalore District	597	1674	430	3545	-	5412	39	789	1057	4645	-	6050
Mysore City	-	430	141	247	197	1923	10	76	53	150	235	1804
Mysore District	367	1922	1238	9016	-	6856	505	2429	1139	10253	-	7584
Kolar town	-	4	-	18	-	82	7	-	65	69	-	56
Kolar District	115	941	109	3585	-	5962	163	1047	63	4218	-	6074
Kolar Gold Fields	-	25	1	376	-	1535	-	41	416	119	56	2057
Tumkur town	-	38	-	62	-	197	-	16	36	47	-	157
Tumkur District	114	880	53	4269	-	6198	219	932	76	5429	-	6835
Hassan town	-	4	18	14	-	120	24	5	5	32	-	128
Hassan District	200	22	104	5499	-	4200	492	132	345	6551	-	4029
Shimoga town	7	-	84	35	-	128	2	1	20	51	-	134
Shimoga District	97	48	113	5195	-	4267	122	20	410	6202	-	4733
Chikmagalur town	-	-	118	136	-	65	2	-	158	166	-	88
Kadur District	40	17	159	3591	-	1652	232	43	917	4658	-	2049
Chitaldrug town	-	-	-	290	-	119	-	1	3	373	-	414
Chitaldrug District	68	10	6	2931	-	2677	-	151	1026	3942	-	3658
Total	1629	6181	4047	39163	376	44087	1819	5706	6338	47313	508	48321
Bangalore, 26th July 1915 —	percentage 0·03	0·11	0·07	0·71	0·007	0·81	0·03	0·105	0·11	0·87	0·009	0·89

KHB
4/8

84-14-2

Province for a period of five years from 1909 to 1913.

1911					1912						1913						
Small pox	Plague	Fever	Plague	All other Causes	Cholera	Small pox	Plague	Fever	Plague	All other Causes	Cholera	Small pox	Plague	Fever	Plague	All other Causes	Remarks
13	175	350	180	2182	2	9	404	549	189	2513	8	42	116	368	144	2257	
47	3214	6785	-	5449	34	4	975	3376	-	4893	276	8	451	3473	-	5395	
94	722	188	196	1399	-	4	97	139	188	1408	80	24	15	159	184	1520	
571	1657	8571	-	6500	111	571	1021	7850	-	6417	4372	688	990	7347	-	7507	
1	68	62	-	37	23	-	5	17	-	55	1	1	59	13	-	54	
126	2040	4777	-	5485	360	36	758	4452	-	6556	301	167	201	4221	-	5803	
6	334	108	81	1648	4	6	560	97	114	2221	-	103	124	43	111	1903	
2	264	66	-	92	1	1	26	13	-	105	6	15	-	25	-	121	
125	1781	7082	-	6642	673	238	316	4766	-	5650	671	1732	179	4318	-	5960	
1	163	73	-	114	36	-	1	15	-	97	1	12	102	35	-	128	
314	1236	5833	-	3722	524	493	327	4863	-	3756	926	1156	145	4775	-	3712	
1	122	69	-	172	11	-	19	68	-	94	3	55	134	120	-	76	
24	1055	6468	-	5005	2351	55	442	6500	-	6122	90	739	321	5411	-	4459	
2	1	119	-	55	-	8	40	162	-	97	74	22	-	104	-	38	
99	600	4395	-	2087	108	242	262	3985	-	2235	930	954	589	3036	-	2274	
10	37	371	-	412	-	4	-	79	-	17	-	74	-	101	-	34	
125	1162	4237	-	3538	2512	177	125	4180	-	5006	321	2928	20	3578	-	3993	
2561	14631	49554	457	44539	6750	1848	5378	41111	491	47242	8060	8721	3496	37127	439	45244	
0.04	0.2	0.8	0.008	0.8	0.1	0.03	0.09	0.7	0.009	0.8	0.14	0.15	0.06	0.6	0.008	0.8	

Sanitary Commissioner

Enclose to Sanj. 84-14-2

27

A Few Facts about Phthisis in Mysore City.

For the past five years there have been about 150 deaths a year in the City.

The proportion of male to female is nearly 1 to 3.

Most marked age period is between 20 and 30 in both sexes.

The order of prevalence according to Divisions is—Devaraj, Mundy, Luskar, Krishnaraj and Fort, Nazarabad and Chamaraj.

The average annual phthisis death rate for 5 years for 1,000 persons living is 2·8.

Phthisis death rate of Mahomedans is about double the number of Hindus.

HINTS ON PHTHISIS.

The spittle or phlegm of Phthisis patients contains millions of germs which cause the disease.

The milk of a cow or buffalo suffering from consumption and its dung contain millions of germs.

It is the germs from the phlegm of consumptive patients, when dry and blown about in the air, if inhaled by the weak, that cause the disease.

It is the germs from the milk of consumptive cows or buffaloes, if swallowed unboiled, that cause consumption chiefly in children.

It is the free use of cow-dung of consumptive animals by the Hindus in their houses for various purposes that causes them to inhale the germs from the dust of cow-dunged floors and walls and to swallow the germs from the cow-dung tainted milk.

It is the act of kissing the lips of consumptive patients and eating and drinking from the plate and tumbler used by the consumptives that causes the disease in some.

Common house flies, resting on the phlegm of consumptives (teeming with germs), take up and carry on their slender legs loads of germs and deposit them innocently on all our plates, tumblers and cooked food-stuffs both in our houses and in the bazaars and thus expose us to the disease.

The meat of consumptive animals, if imperfectly cooked, also causes the disease.

Prevention.

Living in well ventilated and dry houses with good drainage and clean surroundings, avoiding overcrowding, clothing properly, taking sufficiently nourishing food combined with exercise, total abstinence from alcohol, sleeping in large rooms with windows opposite one another wide open, at the same time avoiding draught, will make you resist the germs if you happen to inhale or swallow the germs that cause the disease.

Remember that ventilation means plenty of *fresh air* without dust, and *light.*

Remember that as you spend one third of your life time in your bed rooms, they are to be large and well flushed with fresh air continually. Leave your face open when sleeping, and do not cover it with a blanket or sheet.

Do not sleep one breathing against the other.

Remember that expired air is foul, and if inhaled either in small or large quantities acts as a slow poison.

Remember that a person requires 3,000 cubic feet of fresh air every hour for respiration to be healthy. An ordinary lamp requires as much fresh air as, if not more than, a person.

Remember that a pregnant or recently confined woman requires a great deal more fresh air and food than an ordinary person.

Remember that if you shut the window you invite the doctor.

Avoid coming or living in close contact with a consumptive and advise him not to spit indiscriminately, but to spit in spittoons, cups, or bottles containing disinfectants, and when these are not available to spit in rags of cloth or paper and see that they are burnt.

Keep your cows quite detached from your dwellings.

Wash their hind quarters, udder and teats very clean before milk is drawn.

To be on the safe side *boil* all milk before use.

Avoid the use of cow-dung in houses.

Prevent flies from contaminating food.

One and all should give up the extremely filthy habit of spitting indiscriminately.

Remember that phthisis is *acquired* but not inherited and it is *preventible.*

Some of the Main Causes of Phthisis in Mysore City are—

Ill-ventilated houses more than over-crowded houses, poverty, early marriages, frequent conception, mothers nursing their babies for a long period, sometimes for three years and over, ignorance that phthisis is an infectious disease, ignorance about cows and buffaloes suffering from consumption and the presence of germs that cause the disease in both their secretion (milk) and excretion (cow-dung).

A. K. PANI, D.P.H., &c.,

5th September, 1914. *Health Officer, Mysore City.*

Enclosure to Lany. 84-14-2. (28)

ಮೈಸೂರು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಸಂಗತಿಗಳು.

ಕಳೆದ ಐದು ವರುಷಗಳಿಂದ ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರುಷವೂ ಸುಮಾರು 150 ಜನರಂತೆ ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೃತಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗಂಡಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸತ್ತರೆ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಂದಿ ಸಾಯುವರು.

ಗಂಡಸರಲ್ಲೂ ಹೆಂಗಸರಲ್ಲೂ 20 ರಿಂದ 30 ವಯಸ್ಸಿನವರೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿದಾರೆ.

ಕ್ಷಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಮೊಹಲೆಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ ದರ್ಜೀವಾರು ವಿಂಗಡಿಸಿದೆ.—ದೇವರಾಜ್, ಮಂಡಿ, ಲಷ್ಕರ್, ಕೃಷ್ಣರಾಜ್ ಮತ್ತು ಕೆಲ್ಲೆ, ನಜರ್ಬಾದ್, ಚಾಮರಾಜ್.

ಕಳೆದ ಐದು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರುಷವೂ ಪ್ರತಿ 1,000 ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ 2.8 ರ ಪ್ರಕಾರ ಜನರು ಕ್ಷಯ ಚಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲವಾಗಿದಾರೆ.

ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಮರಣಗಳಿಗಿಂತ ಎರಡರಷ್ಟು ಮರಣಗಳು ಮಹಮದಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವವು.

ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ಕುರಿತ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳು.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ಉಗುಳಿನಲ್ಲೂ, ಶ್ಲೇಷ್ಮದಲ್ಲೂ ಆ ರೋಗವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥಾ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಲಕ್ಷಾಂತರ ಇರುತ್ತವೆ.

ಕ್ಷಯರೋಗ ಹಿಡಿದ ಹಸುವಿನ ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿನೊಳಗೂ, ಸಗಣಿಯೊಳಗೂ ಆ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಇರುವವು.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮವು ಒಣಗಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಕ್ರಿಮಿಗಳು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವವು; ದುರ್ಬಲರಾದ ಜನರು ಅಂಥಾ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡಿದರೆ ಆ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಶರೀರದೊಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ತರುತ್ತವೆ.

ಕ್ಷಯಹಿಡಿದ ಹಸುವಿನ ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುದಿಸದೆ ಕುಡಿದರೆ ಕ್ಷಯರೋಗ ಬರುತ್ತದೆ; ಅಂಥಾ ಹಾಲೇ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ.

ಹಿಂದುಗಳು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳೊಳಗೆ ನೆಲವನ್ನೂ ಗೋಡೆಗಳನ್ನೂ ಸಗಣಿ ಹಾಕಿ ಸಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥಾ ಸಗಣಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಗಾಳಿಗೆ ಸೇರಿ ಮನೆಯವರ ಶ್ವಾಸದೊಳಗೆ ಸೇರಿ ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅಂಥಾ ಸಗಣಿ ತಗಲಿದ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯೋಣದರಿಂದಲೂ ಆ ರೋಗ ಹುಟ್ಟುವುದು.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಗಳ ತುಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮುದ್ದಿಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಅವರು ಎಂಜಲು ಮಾಡಿದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲೂ ಎಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಇತರರು ಉಂಡು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ರೋಗವು ತಗಲುವುದು.

ಈ ರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ತುಂಬಿರುವಂಥಾ ಶ್ಲೇಷ್ಮದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯ ನೊಣಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹಾರಾಡುವಾಗ ಆ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ನೊಣಗಳ ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮನೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾರುವಂಥಾ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಜನರು ಊಟಮಾಡುವ ತಟ್ಟೆ, ತಣಿಗೆ ಅಥವಾ ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಕುಡಿಯುವ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಅಡಿಗೆ ಮುಂತಾದ್ದಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಮೇಲೂ, ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೂ, ತಿಂಡಿಗಳ ಮೇಲೂ ಅಂಥಾ ನೊಣಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಜನರಿಗೆ ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ಅಂಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ.

ಕ್ಷಯರೋಗವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇಯಿಸಿ ಅಡಿಗೆಮಾಡದೆಹೋದರೆ ಅದರಿಂದಲೂ ಕ್ಷಯರೋಗ ಬಂದೀತು.

ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗಗಳು.

ಮನೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗಾಳಿ ಸಂಚರಿಸುವಂತೆಯೂ, ಶೀತವಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಬಚ್ಚಲ ನೀರು ಬೇಗನೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಹೋಗುವಂತೆಯೂ, ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲೂ ಕೊಳಕಾಗಲಿ ಕಚರಾ ಆಗಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಒಂದೇ ಮನೆಯೊಳಗೆ ವಾಸಮಾಡಬಾರದು. ಬೇಸಿಗೆ ಮತ್ತು ಚಳಿಗಾಲಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂಥಾ ಕೊಳಕಿಲ್ಲದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆರೋಗ್ಯವೂ ಬಲಕಾರಿಯೂ ಆದ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾರಾಯಿ ಮುಂತಾದ ನಿಷಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸೇವಿಸಬಾರದು. ಎದುರು ಬದುರಾಗಿರುವ ಕಿಟಕಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು, ಮೈಮೇಲೆ ತಂಪಾದ ಗಾಳಿ ಬೀಸದಿರುವಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೆಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಕ್ಷಯರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ದೇಹದೊಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾಗ್ಯೂ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಯದಂತೆ ಅಣಗಿಸಿಬಿಡಬಹುದು.

ಧೂಳು ಇಲ್ಲದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಅಪಾರ ಗಾಳಿಯೂ ಬಹಳ ಬೆಳಕೂ ವಾಸಮಾಡುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿರಿ.

ನಿಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗವು ನಿದ್ದೆಮನೆಯೊಳಗೆ ಕಳೆದುಹೋಗೋಣದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ನಿದ್ದೆಮನೆಗಳು ದೊಡ್ಡವಾಗಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಗಾಳಿ ಓಡಾಡುವಂಥವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕು. ನಿದ್ದೆಮಾಡುವಾಗ ಮುಖವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ; ಉಸಿರಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಒಬ್ಬರ ಉಸಿರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮೂಗಿಗೆ ಬಡಿಯುವ ರೀತಿ ಮಲಗಬಾರದು.

ಉಸಿರಿನೊಳಗಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವ ಗಾಳಿ ವಿಷಕರವಾದದ್ದು; ಅದನ್ನು ಸೇದಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅದು ಕಡೆಗೆ ವಿಷವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬನಿಗೂ ಶ್ವಾಸಪಾಡುವುದಕ್ಕೆ 3,000 ಘನ ಅಡಿಯಷ್ಟು ಹೊಸ ಗಾಳಿ ಪ್ರತಿ ಗಂಟೆಯಲ್ಲೂ ಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉರಿಯುವ ಒಂದೊಂದು ದೀಪಕ್ಕೂ ಅಷ್ಟು ಇಲ್ಲವೇ ಅಷ್ಟಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊಸ ಗಾಳಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತರರಿಗಿಂತಲೂ ಬಸರೀರಿಗೂ, ಬಾಣಂತೀರಿಗೂ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಗಾಳಿಯೂ ಪುಷ್ಟಿಯಾದ ಆಹಾರವೂ ಬೇಕಾಗುವುದೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿರಿ.

ಕಿಟಿಕಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟರೆ ವೈದ್ಯನನ್ನು ಕರೆದುತರಬೇಕಾಗುವುದು; ಇದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ.

ಕ್ಷಯರೋಗಿಯ ಬಳಿ ಸೇರದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅಂಥಾ ರೋಗಿಯು ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉಗುಳಬಾರದೆಂದೂ, ದ್ರಾವುಳ ಹಾಕಿಟ್ಟ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಗುಳಿ, ಅಂಥಾ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ದ್ರಾವುಕಗಳಿಂದ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ತೊಳೆಯುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದೂ, ದ್ರಾವುಕವುಳ್ಳ ಪಾತ್ರೆ ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ಚಿಂದಿಬಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಉಗುಳಿ ಅದನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ವಿವೇಕವನ್ನು ಹೇಳಿ.

ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಸು, ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಸಾಕಬೇಕಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ಸಂಗಡಲೇ ಇರುವಂತೆ ವಾಸಮಾಡಬಾರದು.

ಹಸು, ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಕೆಚ್ಚಲು ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ತೊಳೆಯಬೇಕು.

ಹಾಲು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರಳಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕ್ಷೇಮ.

ವಾಸಮಾಡುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಿಸುವುದೇ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಸಗಣಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಡಿ.

ಮನೆಯ ನೊಣಗಳು ತಿಂಡಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂಡದಂತೆ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ.

ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಉಗಿಯುವ ದುರಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು.

ಕ್ಷಯ ಜಾಡ್ಯವು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಬರತಕ್ಕ ರೋಗವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಮೇಲ್ಕಂಡಂಥಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ರೋಗವೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿಬಿಡಬಹುದೆಂದೂ ಖಚಿತವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮೈಸೂರು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳು.

ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾದ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕು ಇಲ್ಲ. ಮನೆ ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಬಡತನ. ಸಣ್ಣ ವಯಸ್ಸಿನವರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡುವುದು. ಪದೇ ಪದೇ ಬಸರಾಗುವುದು. ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕಾಲ ತಾಯಿಯು ಎದೆಹಾಲು ಕುಡಿಸುವುದು (ಕೆಲವು ತಾಯಿಯರು ಮೂರು ವರುಷ ತುಂಬಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಎದೆಹಾಲು ಕುಡಿಸುವುದುಂಟು). ಕ್ಷಯರೋಗವು ಅಂಟುಜಾಡ್ಯವೆಂದು ಅನೇಕರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲೇ ತಿಳಿಯದು. ಕ್ಷಯರೋಗದ ಹಸುವಿನ ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯ ಹಾಲಿನಲ್ಲೂ ಸಗಣಿಯಲ್ಲೂ ಆ ರೋಗದ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಇರುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ಬಹು ಜನಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇದೆ.

ಮೈಸೂರು,
ತಾ. 5 ನೇ ಸೆಪ್ಟಂಬರ್, 1914.

ಎ. ಕೆ. ಪಾಣಿ, ಡಿ.ಪಿ.ಎಚ್.,
ಹೆಲ್ತ್ ಆಫೀಸರ್.

شہر میسور میں مرض دق

پچھلے پانچ سال کے عرصے میں ہر سال شہر میں "دق" سے کم و بیش ڈیڑھ سو آدمی موا کرتے ہیں
مرد اور عورت دونوں زیادہ بیش اور تیس سال کی عمر کے درمیان مرتے ہیں، بیماری کا زور مح
پانچ سال سے برابر، ہر سال ہزار آدمیوں میں کم و بیش دو تین آدمی "دق" سے مرتے ہیں، ا

دق کے متعلق چند

دق کے بیمار کے تھوک اور بلغم میں بیماری کے کیڑے لاکھوں (بیحساب) رہتے ہیں، جن
دق کی بیماری والی گائیوں اور بھینسوں کے دودھ اور گوبر میں ایسے لاکھوں کیڑ
ایسی ہوا کمزور انسان کی سانس میں ملکر بیماری کا سبب بنتی ہے،
دق کی بیماری والے حیوانوں کا گوبر، ہندو، اپنے گھروں میں عام طور پر استعما
دودھ کے پینے سے یہ بیماری لگجاتی ہے،
دق والے کے ہونٹوں کو پیار کرنے (بوسہ دینے) سے، یا اوسکا جھوٹا کھانے پینے
گھریلو مکھیاں دق کے بیمار کے بلغم پر، جسمیں لاکھوں کیڑے رہتے ہیں، اکثر بیٹھتی ہیں
چیزوں (یعنے پکی ہوی چیزوں) پر، اور برتنوں پر، خواہ گھروں میں ہو، خواہ دکانوں پر، بیٹھنے
دق والے جانوروں کا کچا پکا (یعنے نیم پخت) گوشت کھانے سے بھی دق
دق سے بچنے

ایسے گھر میں رہو جو کافی طور پر ہوادار ہو، اور جہاں کی زمین گیلی اور نمناک نہو، گھر کی مور یا
زیادہ لوگ بھی نہ ہیں، مناسب کپڑا پہنو، اچھی خاص غذا کھاؤ، اور اسکے ساتھ مناسب محنت یا ورز
ایک دوسرے کے مقابل ہوں، اور رات دن پورے کھلے ہوے رہیں، ہوا کی زد سے (مارسے)
یا تم ہوا کے ذریعے نکل لیں، تو مذکورہ تدابیر پر عمل کرنا ان جرموں کے زہریلے اثر کے دفعیہ
یاد رکھو کہ "وینٹیلیشن" سے مراد "گرد و غبار سے مبرا، پاک و صاف اور تازہ"
یاد رکھو کہ تم اپنی زندگی کا ایک تہائی حصہ اپنے سونے کی کوٹھریوں میں گزارتا ہے، ا
منھ پر کپڑا ڈھانپ کر نہ سونا چاہیے،

ہرگز اسطرح نہ سونا چاہیے کہ ایک کی سانس دوسرے کی سانس میں داخل ہو،
یاد رکھو کہ جو ہوا ہماری سانس کے ذریعے سے باہر نکلتی ہے، وہ غلیظ رہتی ہے، ا
یاد رکھو کہ ہر انسان کو فی گھنٹہ (۳۰۰۰) مکعب فٹ تازہ ہوا کی ضرورت ہے، ایک معمو
یاد رکھو کہ معمولی انسان کی بہ نسبت حاملہ عورت اور بچہ کو معمولی ہوا سے زیادہ
یاد رکھو کہ دریچہ بند رکھنا، ڈاکٹر کو دعوت دینا ہے،
دق والے کے ساتھ زیادہ اٹھ بیٹھ (میل جول) مت کرو، بیمار کو تاکید کرو کہ بے د
والی دوا ڈالی جاتی ہے) تھوکے، اگر ایسے اگالدان (بروقت) میسر نہو سکے
جانوروں کو اپنے رہنے کی جگہ سے دور رکھو!
دودھ دوہنے سے (نکالنے سے) پہلے اسکے جسم اتفل (یعنے کاسی وغیرہ اخ
دودھ کو استعمال کرنے سے پہلے اچھی طرح گرم کرلو!
گوبر کا استعمال گھروں میں بالکل چھوڑ دو!
مکھیوں سے کھانے پینے کی (یعنے پکی ہوی) چیزوں کو بچاؤ!
ہر شخص کو چاہیے کہ بے دھڑک جدھر جی چاہے اور جہاں چاہے تھوکنے کی خراب او
یاد رکھو کہ یہ بیماری "موروثی" نہیں ہے، بلکہ یہ بیماری مذکورۂ بالا ہدایات پر (یعنے اوپر
مسلمانوں میں ادھر اودھر تھوکنے کی عادت جھوٹا کھانے اور ایک سفرے
کثرت پر ہونے سے یہ بیماری بہ نسبت دوسری قوموں کے، انمیں زیادہ ہوتی
مسلمانوں میں اگر گوشے کی وجہ سے گھروں کے نیچے کے حصوں میں دریچے نہیں ر
بڑی بڑی دریچے ایک دوسرے کے مقابل رکھنا چاہیے، تاکہ ہوا ایک دریچے سے داخل ہو کر دوسرے

شہر میسور میں مرض دق پر

ایک گھر میں حد سے زیادہ لوگ رہنے سے بھی بڑھکر گھر کا ہوادار نہونا، اور تاریک ہونا
یا اس سے بھی زاید دنوں تک ماؤں کا بچوں کو دودھ پلانا (نوٹ: ۹ ماہ سے زیادہ عرصے تک
اور اس بات کا نہ جاننا کہ دق والی گائے، بھینس کے دودھ اور گوبر میں دق کے کیڑے

احمدی پریس میسور

Enclosure

علق چند واقعات

ں بیماری سے مرد ایک مرتا ہے، تو عورتیں تین مرتی ہیں؛
ور راج، منڈی، لشکر، کرشن راج، قلعہ، نظر آباد اور چامراج میں ہے؛
ری سے "ہندوؤں" کی بہ نسبت "مسلمان" دوگنے مرتے ہیں؛

ہدایتیں!

یماری پھیلتی ہے؛
پائے جاتے ہیں دق کے بیماروں کا بلغم سوکھ جاتا ہے، تو اوسکے کیڑے ہوا میں مل جاتے ہیں

تے ہیں، ایسے گوبر کی گرد اور دھول منھ میں جانے سے، یا ایسے گوبر کے ریزے ملے ہوئے

یا اوسکے کھائے ہوئے برتنوں میں کھانے سے بھی یہہ بیماری لگجاتی ہے؛
را اپنے پاؤں پر ایسے کیڑوں کی فوج کی فوج اُٹھائے ہوئے ہمارے کھانے پینے کی
ہ چیزیں زہر آلود بنجاتی ہیں، اِس طریق سے بھی یہہ بیماری انسان کو لگجاتی ہے،
ں پیدا ہو جاتا ہے،

ربیریں!

ں وصاف رکھو! گھر کے اطراف پاکی صفائی کا انتظام کرو، چھوٹے چھوٹے گھروں میں حد سے
رو، شراب خواری سے بالکل پرہیز رکھو، بڑے بڑے کوٹھریوں میں جنمیں بڑی بڑی دریچے
ونا چاہئے، اگر مرضِ دق کے اجرام (کیڑے) سانس کے ذریعے سے منھ کے اندر چلے جائیں
لئے کافی ہوگا؛
ذخیرہ" اور" کافی مقدار میں روشنی" سے ہے؛
وٹھریوں کو تازہ اور پاک ہوا سے صاف ہوتے رہنا مناسب اور ضروری ہے، سوتے وقت

ی ہوا منھ میں جانے سے، زہر کا کام کرتی ہے؛
پھیپھڑا بھی اتنی ہی ہوا یا بلکہ اِس سے زاید ہوا سے جلتا ہے؛
س، اور بہتر غذا کی ضرورت ہے؛

ل جہاں جی چاہے ہرگز نہ تھوکے! بلکہ اگالدان وغیرہ چیزوں میں (جنمیں کیڑوں کو مارنے
تو چند یوں (چیتھوں) یا کاغذوں میں تھوک کر اونکو فوراً جلا ڈالیں؛

) کو دھوکر پاک وصاف کرلو!

عادت کو بالکل چھوڑ دے؛
ہاتھوں پر) عمل نہ کرنے سے آتی ہے، اور اوپر کے طریقوں پر کاربند ہوکے اس بیماری سے بچ سکتے ہیں؛
یک برتن میں کھانے پینے کی رسم، اور اچھے طور سے برتنوں کو پاک کئے بغیر کھانے کی عادت

سکتے، تو گھروں کے اوپر کے حصّوں میں تازہ ہوا، اور اچھے طور پر اُجالا داخل ہونے کے لئے
ریچ سے خارج ہوتی ہے، اور ہر وقت مکانکو پاک و صاف کرتی، اور مکین کو فرحت و آسایش پہونچاتی رہے؛

اہونے کے بڑے اسباب

ں بیماری کا بڑا سبب ہے، غریبی، کم عمری کی شادی، جلد جلد عورتوں کا حاملہ ہو جانا، تین تین برس
ہر گز بچے کو دودھ نہ پلانا چاہئے!) لوگوں کی اس بات سے غفلت کہ بیماری ایک دوسرے کو نہیں لگتی
ے یائے جاتے ہیں، اِس بیماری کے پھیلنے کے بڑے اسباب ہیں"

ے، کے، پانی (ڈی، پی، ایچ وغیرہ) ہلتھ آفسر میسور سٹی

Enclosure to Sanj 84-14-2 (30)

Statistics Regarding Phthisis Mortality in the City of Mysore for Five Years

Area			9·5 Square Miles
Population	71,306	Males	36,112
		Females	35,194
Number of Houses			15,000
Average number of Houses per Acre			15·3
Average density of population on the area built			61 per acre
The rate of number of persons per House			4·75

STATISTICS REGARDING DEATHS FROM ALL CAUSES

Year	Deaths Including Plague	Deaths Excluding Plague	Ratio including Plague (per 1000 living)	Ratio excluding Plague (per 1000 living)
1909	4210	2797	61·8	41·0
1910	2328	2275	34·1	33·4
1911	2599	1881	36·4	26·3
1912	1914	1807	26·7	25·3
1913	1980	1965	27·7	27·5

STATISTICS REGARDING PHTHISIS MORTALITY

Year	Males	Females	Total	Ratio per 1000 living
1909	68	129	197	2·8
1910	65	170	235	3·4
1911	44	152	196	2·7
1912	50	138	188	2·6
1913	46	138	184	2·5

Deaths According to Age

Age Periods	1909	1910	1911	1912	1913
10 to 20 years	33	44	37	38	38
21 to 30 years	59	72	72	66	69
31 to 40 years	36	50	34	37	32
41 to 50 years	33	36	27	24	21
51 to 60 years	14	12	9	7	9

N.B.—Under 10 and above 60 years are not shown, as the disease is rare.

Deaths of Males According to Age

Age Periods	1909	1910	1911	1912	1913
10 to 20 years	8	4	5	9	7
21 to 30 years	18	18	9	17	9
31 to 40 years	17	15	14	10	12
41 to 50 years	12	12	5	6	9
51 to 60 years	5	6	4	3	5

Deaths of Females According to Age

Age Periods	1909	1910	1911	1912	1913
10 to 20 years	25	40	32	29	31
21 to 30 years	41	54	63	49	60
31 to 40 years	19	35	20	27	20
41 to 50 years	21	24	22	18	12
51 to 60 years	9	6	5	4	4

Deaths and their Rates According to Divisions

Divisions	1909		1910		1911		1912		1913	
	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate
Lashkar	47	2·9	64	4·06	41	2·6	30	1·9	62	3·9
Mundy	33	2·5	51	3·9	48	3·7	53	4·1	34	2·6
Devaraj	37	4·01	34	3·6	45	4·8	31	3·3	32	3·4
Chamaraj	16	1·2	23	1·8	19	1·5	19	1·5	15	1·2
Krishnaraj and Fort	51	3·5	54	3·6	40	2·07	42	2·09	25	1·7
Nazarbad	13	1·9	9	1·3	3	0·4	13	1·9	16	2·3

Deaths and their Rates According to Caste

Caste	1909		1910		1911		1912		1913	
	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate	No.	Rate
Christians	7	3·1	4	1·8	2	0·9	1	0·4	3	1·3
Mohamadans	42	3·2	70	5·4	55	4·2	49	3·8	60	4·6
Hindus	148	2·6	161	2·8	139	2·4	138	2·4	121	2·1

DEATHS FROM OTHER TUBERCULAR DISEASES

	1909	1910	1911	1912	1913
No. of Deaths	11	3	6	9	13

A. K. PANI, D.P.H., Etc.,

Health Officer, Mysore City.

Sept. 3rd, 1914.

Enclosure to Sany. 84-14-2 (31)

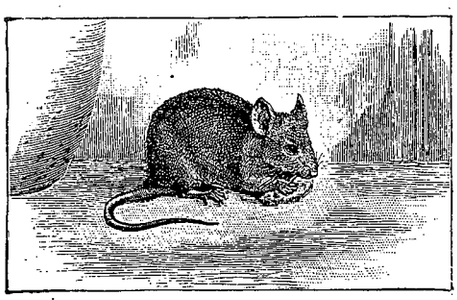

ಮೂಷಕ ನಾಶ—ಪ್ಲೇಗ್ ವಿನಾಶ

ಪ್ಲೇಗಿನ ವಿಷಯವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳು

1. ಪ್ಲೇಗು ಎಂಬುವದು ಇಲಿರೋಗ.

2. ಅದು ಇಲಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿ ಅವುಗಳ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಚಿಗಟಗಳ ಮೂಲಕ ಇಲಿಗಳಿಗೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

3. ಪ್ಲೇಗು ನೆಲದಲ್ಲಾಗ್ಲಿ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ನೀರಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

4. ಒಂದೇ ಒಂದು ಇಲಿಯು, ಅದು ದೊಡ್ಡದಾಗಲಿ ಎಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕದಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಹರಡುವ ಪ್ಲೇಗಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಅವ ಕಾಶಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಾಗುತ್ತದೆ.

5. ಒಂದು ಇಲಿಯು, ಅದು ಎಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಸರಿಯೆ, ಸತ್ತುಹೋದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ರಕ್ತವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಮೈಮೇಲಿರುವ ಅನೇಕ ಹಸಿದ ಚಿಗಟಗಳು ಹಾರಿಬಂದು ರಕ್ತವನ್ನು ಹೀರುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮನುಷ್ಯರ ಶರೀರಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಸೋಂಕನ್ನು ತಗಲಿಸುತ್ತವೆ.

6. ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿರುವ ಇಲಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅದು ಬೇರೆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಎಂದಿಗೂ ಊಹಿಸಬಾರದು. ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯವರು ಬೇರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ವಿನಹ, ಅದು ಪ್ಲೇಗಿನಿಂದಲೇ ಮೃತಪಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬೇಕು.

7. ಚಿಗಟಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸತ್ತ ಇಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕೆರೋಸಿನ್ (ಚಿಮ್ಮಣಿ) ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸುರಿಯಬೇಕು : ಅನಂತರ ಅದನ್ನು ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೋಸ್ಕರ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕು.

8. ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಪ್ಲೇಗು ತಗಲಿದರೆ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಕೊಠಡಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಬಹಳ ತಪ್ಪು : ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅನೇಕರು ಪ್ಲೇಗಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಜ್ಞಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರಬೇಕು.

9. ಸೋಂಕು ತಗುಲಿದ ಮನೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಕೇರಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಕ್ಷಣವೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದು.

10. ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳವರಿವಿಗಾದರೂ ಪುನಃ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲೇಬಾರದು. ಏಕಂದರೆ, ಹಸಿದಿರುವ ಇಲಿಯ ಚಿಗಟಗಳು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ರಕ್ತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮುಸರಿಕೊಂಡು ನಿಮಗೆ ಪ್ಲೇಗು ಸೋಂಕನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವವು.

11. ಇಲಿಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಪಡಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಪ್ಲೇಗಿನ ಬಾಧೆಯು ತಪ್ಪುವುದು.

12. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಗ್ ರೋಗವು ತಲೆದೋರಿದಾಗ, ಇದ್ದ ಇಲಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ರೋಗದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಾಗುವಿರಿ.

13. ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲಿಗಳು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ನೆಲಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಮೂಲೆಗೂ ಹಾಸು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಹಾಸು ಹೆಂಚುಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಅಥವಾ ವಜ್ರಗಾರೆಯಿಂದ ಭದ್ರಪಡಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಮೊಹರಿಗಳಿಗೆ ಝಾಲರೆಗಳನ್ನಿಡಿಸಬೇಕು.

14. ಇಲಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಆಚೆ ಸಾಗಿಸಿಬಿಡಬೇಕು.

15. ವಾಸಮಾಡುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಲಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸತ್ತ ಮತ್ತು ಬದುಕಿದ ಇಲಿಗಳು ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಹಾಗೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಣಿಮಾಡಿ ಇಡಬೇಕು.

16. ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಅನೇಕ ಇಲಿಬೋನುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿರಿ : ಅವುಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುವಾಗೆಲ್ಲಾ ಬಹಳ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಶುಚಿಮಾಡಿ ಒಡ್ಡಿರಿ : ತೀನಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಸಾರಿಯೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಇಡಿರಿ ಮತ್ತು ಯಾವಾಗಲೂ ಬೋನನ್ನು ಒಡ್ಡೇ ಇರಿಸಿ.

17. ಬೆಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಾಕಿರಿ.

18. ಚಿಗಟಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೊಠಡಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳಕೂ ಗಾಳಿ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ; ಮತ್ತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಜಡ ಧೂಳು ಇಲ್ಲದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

19. ಸತ್ತ ಇಲಿಯು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಮನೆಯನ್ನು ದ್ರಾವುಕಗಳಿಂದ ಶುಚಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಗೆ ತಕ್ಷಣ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೊಡಿರಿ.

20. ನೀವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಇನಾಕ್ಯುಲೇಷ್ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಕೇಡೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಕ್ಷೇಮ ಉಂಟಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಅದು ಪ್ಲೇಗು ತಗುಲದಂತೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು.

ಎ. ಕೆ. ಪಾಣಿ, ಡಿ. ಪಿ. ಹೆಚ್.,
ಹೆಲ್ತ್ ಆಫೀಸರ್, ಮೈಸೂರು ಸಿಟಿ.

Oct., 1913

Enclosure to Secy. 84-14-2 (32)

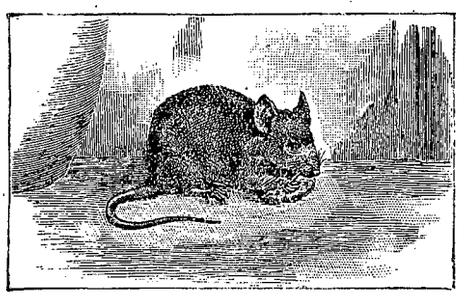

NO RAT—NO PLAGUE

HINTS ON PLAGUE

1. Plague is a **rat** disease.
2. It **starts** in the rat and **spreads** to other rats and human beings **through rat fleas.**
3. Plague is **not** in the soil, air or water.
4. One **single** rat, big or small, **gives** room for human plague.
5. When a rat, **however small,** dies, **a number** of hungry rat fleas leaves its body for want of blood and cling on to human beings for blood and infect them.
6. When a rat is found dead, **never** attribute it to other causes. Presumption must be plague, **unless** confirmed otherwise by the Health Department.
7. Pour kerosine oil over dead rat **to kill fleas,** secure it in a case and send it to the Health Department for examination.
8. Note that **partial** evacuation of a room or two after a dead rat or a plague case has killed **many** of plague.
9. **Immediate and complete** evacuation of the whole infected house and the locality is **quite** indispensable.
10. Once evacuated **never** enter the house for **two months,** lest hungry rat fleas attack you for blood and infect you.
11. Freedom from plague is in the **entire** removal of rats.
12. When there is plague in the city, **wholesale and speedy** destruction of rats **alone,** will save you from plague.
13. To rid the house of rats **render houses rat proof** by properly paving the floors and angles with slabs, flooring tiles or thick layer of concrete and fix proper gratings to drains.
14. Clear your houses of all materials likely to harbour rats.
15. So **arrange** all articles in every part of a dwelling house or out-house as to see **quite easily** all live or dead rats at once.
16. Have a **large number** of your own rat traps; wash them **thoroughly well** every time they are set; use fresh baits and set them continually.
17. **Rear cats.**
18. To rid fleas, admit **plenty** of bright light and air in all the rooms and keep the house **quite** clear of dirt and dust.
19. Inform the Health Department **at once** if a dead rat is found, for disinfection.
20. Get yourself **inoculated** every year against plague; it is **quite** harmless, safe and will protect you from plague.

A. K. PANI, D.P.H., &c.,
Health Officer, Mysore City.

☞ **Please fix this permanently in a prominent place in your house.**

G.R.S. 26]

SUBJECT: Publication of certain sanitary statistics so as to show the mortality from principal diseases in each city & District Head Quarters

Diary No. of letter replied to 410

Section San
File No. 84-14
Serial No. 3

General and Revenue Secretariat
(Sanitary)
, the 191

San 3
No. 5797
San 84-14-3
dy 9.2.16.

Date of issue 9.2.16.

To
The Sanitary Commissioner

Signed by GWRA V Ranmuthu

His letter No 637 dated 30th July 15

Has the honour to forward herewith Copies of enclosed Memorandum noting Statements showing the mortality from principal diseases for a period of 5 years from 1909 to 1913 and to request that the figures in the Statements may be duly verified and printed at the Govt. Press and issued to the

over.

*1 Statement of showing mortality from principal diseases from 1909 to 1913.
2. Statement showing the percentage of mortality from 1909 to 1913
3. Statement showing the average percentage of mortality for a period of 5 years from 1909-13

KHA 9/2 WR 9/2 9/2

3c

Departments Concerned and the Presidents of the Municipal & District Boards for information. The Fifty Chiefs of the Departments may be sent to this office for the at the disposal of the press.

Byrom
Asst
H/C Secretary

Bs

Mun 5-797 A Sam 84-14-3 9.9.12.16.

Copy to the Superintendent, Lunatic Asylum for information.

Byrom
Asst
H/C Secretary

Bs

List of enclosures.

Copied by

Examined by

GPB—20,000—14-2-14

Statement showing the ~~total~~ percentage of mortality in the

No.	place	1909			1910		
		Population (census of 1901)	mortality	percentage	Population (census of 1901)	mortality	percentage
1	Bangalore city	69447	3618	5.2	69447	3670	5.2
2	Bangalore District	720217	11658	1.6	720217	12580	1.7
3	Mysore city	68111	4210	6.2	68111	2328	3.4
4	Mysore District	1227061	19399	1.6	1227061	21910	1.8
5	Kolar town	12210	104	0.8	12210	197	1.6
6	Kolar District	673186	10712	1.6	673186	11565	1.8
7	Kolar Gold Fields	38204	1937	5.07	38204	2689	7.04
8	Tumkur town	11888	297	2.5	11888	256	2.1
9	Tumkur District	658489	11514	1.7	658489	13491	2.05
10	Hassan town	8241	156	1.9	8241	194	2.3
11	Hassan District	560678	10025	1.8	560678	11549	2.06
12	Shimoga town	6240	254	4.07	6240	208	3.3
13	Shimoga District	525496	9720	1.8	525496	11487	2.1
14	Chikmagalur town	9734	319	3.2	9734	414	4.2
15	Kadur District	349536	5459	1.5	349536	7899	2.2
16	Chitaldrug town	5792	469	7.06	5792	518	8.9
17	Chitaldrug District	505270	5692	1.1	505270	9050	1.7
	Total	5449800	95483	1.7	5449800	110005	2.02

A

Statement for a period of five years from 1909 to 1913

35

1911			1912			1913			Remarks.
Population (census of 1911)	Mortality	Percentage	Population (census of 1911)	Mortality	Percentage	Population (census of 1911)	Mortality	Percentage	~~average~~
88651	2900	3·2	88651	3666	4·1	88651	2935	3·3	~~4·25~~
759522	15498	2·04	759522	9282	1·2	759522	9663	1·3	
71306	2599	3·6	71306	1836	2·5	71306	1982	2·8	
1270765	18466	1·4	1270765	15970	1·2	1270765	20904	1·6	
8193	168	2·1	8193	100	1·2	8193	128	1·6	
723325	12429	1·7	723325	12162	1·7	723325	10693	1·5	
48635	2177	4·5	48635	3002	6·1	48635	2334	4·8	
6039	424	7·02	6039	146	2·4	6039	167	2·7	
729307	15630	2·1	729307	11643	1·6	729307	12861	1·7	
7461	351	4·7	7461	149	1·9	7461	288	3·8	
572739	11105	1·9	572739	9963	1·7	572739	10714	1·8	
13118	365	2·7	13118	182	1·4	13118	388	2·9	
503598	12555	2·4	503598	15470	3·07	503598	11020	2·1	
8537	177	2·07	8537	307	3·6	8537	238	2·8	
329920	7182	2·1	329920	6832	2·1	329920	7783	2·3	
6986	573	8·2	6986	100	1·4	6986	209	2·9	
557257	9347	1·7	557257	12000	2·1	557257	10840	1·9	
5705359	111943	1·9	5705359	162820	1·8	5705359	103087	1·8	

Statement showing the a

Mysore ~~Province~~ State for a perio

No.	Name	Town: Rate of mortality %.					
		1909	1910	1911	1912	1913	Avera of 5 yea
1.	Bangalore	5·2	5·2	3·2	4·1	3·3	4·2
2	Mysore	6·2	3·4	3·6	2·5	2·8	3·7
3	Kolar	0·8	1·6	2·1	1·2	1·6	1·46
4	Kolar Gold Fields.	5·07	7·04	4·5	6·1	4·8	5·50
5	Tumkur	2·5	2·1	7·02	2·4	2·7	3·34
6	Hassan	1·9	2·3	4·7	1·9	3·8	2·92
7	Shimoga	4·07	3·3	2·7	1·4	2·9	2·87
8	Chikmagalur (Kadur District)	3·2	4·2	2·07	3·6	2·8	3·17
9	Chitaldrug	7·06	8·9	8·2	1·4	2·9	5·69
	Average	4·00	4·23	4·23	2·7	3·06	3·64

erage percentage of mortality in the
of five years from 1909 to 1913.

	District: Rate of mortality. %					
	1909	1910	1911	1912	1913	Average of 5 years
3)	1·6	1·7	2·04	1·2	1·3	1·56
4)	1·6	1·8	1·4	1·2	1·6	1·52
9)	1·6	1·8	1·7	1·7	1·5	1·66
2)						
5)	1·7	2·05	2·1	1·6	1·7	1·83
(7)	1·8	2·06	1·9	1·7	1·8	1·85
8)	1·8	2·1	2·4	3·07	2·1	2·49
)	1·5	2·2	2·1	2·1	2·3	2·04
)	1·1	1·7	1·7	2·1	1·9	1·7
	1·6	4·2	1·92	3·3	1·8	1·60